

Яцишин А.В. Онлайн енциклопедії як важливий ресурс для освіти дорослих. Збірник матеріалів X Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Наукова молодь-2022» (Київ, 15 листопада 2022 р.). К.: КОМПРИНТ, 2022. С. 124-127.

ОНЛАЙН ЕНЦИКЛОПЕДІЇ ЯК ВАЖЛИВИЙ РЕСУРС ДЛЯ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

Яцишин Анна Володимирівна¹

¹Інститут цифровізації освіти НАПН України

З глобальною цифровою трансформацією суспільства до першочергових завдань Європейська Комісія додала завдання щодо розроблення Європейської системи змісту цифрової освіти та платформу обміну сертифікованими інтернет-ресурсами для освіти. Це у свою чергу підтверджує актуальність створення якісних платформ сучасного, науково-освітнього контенту з високими показниками зручності й простоти використання [10].

Водночас умови військового стану в Україні та передуючі їм події пандемії COVID-19 актуалізували проблему забезпечення здобувачів освіти та вчених якісною науковою, навчальною і довідковою продукцією, що дозволила б максимально задовольнити освітні та дослідницькі потреби [1]. Вважаємо, що частково вирішити окреслені потреби здобувачів знань допоможуть саме онлайн енциклопедії, які є важливими цифровими засобами оперативного поширення інформації та сучасних знань.

Вчені [3] наголошено, що зазначають, що складовою сучасного цифрового суспільства стає соціальна затребуваність високоякісних, достовірних науково-довідкових даних з усіх без винятку сфер життя та діяльності людини. Наразі інформація перетворюється на основну рушійну силу глобального суспільного розвитку, тому надзвичайно зростає роль тих довідників, які об'єктивно, неупереджено, з фундаментальною повнотою віддзеркалюють рівень науки і культури нації. Передусім, йдеться про енциклопедії й енциклопедичні словники широкої тематики.

Погоджуємося із тим, що енциклопедії стали популярними адже вони акумулюють найвагоміші відомості з різних (чи однієї) галузей знань, можуть створюватися на основі даних про діяльність особи чи колективу людей. Відповідно наявність електронної версії енциклопедії надає їй додаткових переваг, основна серед яких – це значне розширення кола користувачів [12].

У публікаціях [1] вказано, що до основних переваг, що надають створюють онлайн енциклопедії освітянам, можна віднести: безкоштовний доступ до науководостовірних енциклопедичних знань, швидкий і зручний пошук по сайту й тексту завдяки системі навігації та гіперпосиланням, можливість цитування й обміну посиланнями на статті, копіювання та виведення на друк потрібного тексту, можливість створення власних підбірок та редагування статей інших авторів у енциклопедіях із відкритим доступом, є можливість стати автором енциклопедичної статті (якщо це «відкриті» енциклопедій) та ін. [1]. Також, про переваги у використанні онлайн енциклопедії для здобувачів освіти зазначено у

[7, 15, 16]. Наразі високофункціональні сайти електронних енциклопедій передбачають наявність гіпертексту, актуальної щоденної інформації-календаря про відомих осіб, стрічки енциклопедичних новин, інтеграції із соціальними мережами та можливості лишати коментарі в обговореннях статей, біографічних документів, листування, мультимедійних блоків (музеї, 3-d тури аудіо книги), фотогалерей та іконографічних матеріалів (фотодокументів, ілюстрацій з видань), відеоматеріалів (документальних і документальнопостановочних фільми) та ін. [7].

Наразі онлайн енциклопедій для здобуття освіти дорослих є дуже зручними засобами, оскільки для опанування освітнього матеріалу відведено малий проміжок часу, а потрібно опанувати значні обсяги інформації. Онлайн енциклопедії мають широкі мультимедійні властивості (фото, відео, аудіо, схеми, графіки, рисунки тощо) та навіть ігрові аспекти, і представлений в них матеріал вже структурований та ретельно відібраний. Для вивчення нового матеріалу і опанування новими знаннями варто використовувати саме матеріали з онлайн енциклопедій. Звичайно онлайн енциклопедії бувають різної тематики – загальноосвітніми, чи з окремих галузей знань.

Для освітніх цілей викладачі можуть використовувати матеріал електронних енциклопедій для створення завдань з різних видів діяльності. Для навчання читання можна запропонувати вправи з формування лексичних і граматичних навичок читання та розвитку вмінь читання; підбирати з кількох малюнків ті, які ілюструють провідну думку тексту; складати план тексту; давати відповіді на запитання викладача щодо основного змісту тексту та його деталей; виконувати письмовий переклад тексту та порівнювати його з ключем; виконувати тести [11].

В мережі інтернет розміщено значну кількість енциклопедичних та довідкових ресурсів, які охоплюють різноманітну проблематику та представлені різними мовами; по-друге в Україні щороку збільшується кількість енциклопедичних проектів, проте все одно їх дуже мала частка; по-четверте онлайн енциклопедії стають об'єктом наукових досліджень; по-п'яте онлайн енциклопедій є популярними серед користувачів, адже їх сайти вони мають зручний і швидкий пошук (простий та розширений), мультимедійний супровід (аудіо, відео, фото), мають різні розділи (новини, вікторини, форуми, конкурси, опитування тощо) [14].

У роботі [4] також, наголошено на доцільності застосування онлайн енциклопедій для забезпечення більшої ефективності освітнього процесу. Онлайн енциклопедій можуть бути застосовані: як додатковий матеріал під час підготовки та організації занять для створення різних видів вправ з формування умінь використання цифрових технологій; для економії часу, витраченого на пошук і опрацювання навчальної інформації; як засоби для розвитку пізнавальної та дослідницької діяльності, а також забезпечують підтримку інтересу до вивчення різних дисциплін завдяки оригінальним способам подачі тексту на екран, їх художньому оформленню [4].

Вчені зазначають, що онлайн енциклопедіям, як засобам навчання, властиві такі властивості [8]: 1) опановуваність – закладені в засобі навчання та

експлуатаційній документації можливості якнайшвидшого його освоєння (оволодіння необхідними компетентностями, знаннями і навичками управління та обслуговування); 2) обслуговуваність – відповідність конструкції засобу навчання (або окремих його елементів) оптимальній психофізіологічній структурі користувачів та процесу діяльності з експлуатації, обслуговування та ремонту (відновлення функцій) цього засобу; 3) керованість – відповідність заданим вимогам до засобу навчання та якості діяльності з управління людиною оптимальними, тонічними, швидкісними й надійними параметрами засобу; 4) життєздатність – відповідність умов функціонування засобу навчання біологічно оптимальним параметрам робочого середовища, що забезпечує людині нормальний розвиток, здоров'я та високу працездатність; 5) життєстійкість (в системах управління) – когнітивна стійкість до кіберзагроз, відновлюваність функціонування усіх елементів системи в цілому після припинення дії дестабілізуючого або руйнівного фактору [8].

В освітньо-науковому просторі вітчизняних онлайн енциклопедій ще розроблено малу кількість, а тому ця проблема є актуальною. До прикладу, перелічимо лише кілька вітчизняних онлайн енциклопедій, які можливо застосовувати для здобуття освіти дорослих (підвищення кваліфікації чи перепідготовку фахівців): «Велика українська енциклопедія», «Енциклопедія Сучасної України», «Українська мова: енциклопедія», «Українська мінералогія», «Мала гірнича енциклопедія», «Web-мультимедіа енциклопедія «Історія педагогіки»», «Шевченківська енциклопедія», «Астрономічний енциклопедичний словник» та ін.

Для часткового вирішення окреслених вище проблем вченими Інституту цифровізації освіти НАПН України заплановано розробити відкриту інтернет-платформу «Українська електронна енциклопедія освіти», яка є цифровим інформаційним ресурсом, що проектується, підтримується і розвивається у світовому відкритому інформаційному науково-освітньому просторі, та буде зорієнтована на висвітлення питань освіти, педагогіки й психології. Заплановано, що «Українська електронна енциклопедія освіти» [1] покликана слугувати джерелом ідей для розвитку галузей педагогіки і психології та популяризувати здобутки вітчизняної освіти в Україні й світі. Вона репрезентуватиме найсучасніші знання з наук про освіту та психологію в доступній формі 24/7, зручному для користування форматі, що відповідає розвиткові цифрових технологій та враховує потреби різних категорій користувачів.

Список використаної літератури

1. Биков В., Буров О, Лупаренко Л., Пінчук О., Яцишин А. Концептуальні засади створення «Української електронної енциклопедії освіти». Фізико-математична освіта, 2022. № 4 (36). С. 7-15. DOI: 10.31110/2413-1571-2022-036-4-001.

2. Биков В.Ю., Гуржій А.М., Яцишин А.В. Сутність та генеза поняття «онлайн енциклопедія». *Звітна науково-практична конференція Інституту цифровізації освіти НАПН України: зб. матеріалів (10 лютого 2022 р., м. Київ)*. К.: ЦО НАПН України, 2022. С. 7-13. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/730168>.

3. Боряк Г., Папакін Г. Відкриті енциклопедичні гуманітарні ресурси в Інтернеті: сучасний стан і проблеми функціонування. *Спеціальні історичні дисципліни*. 2013. Число 21. С. 73-89.
4. Бужиков Р.П. Використання електронних енциклопедій на заняттях з іноземної мови. URL: http://sumdu.edu.ua/dl2004/ua/date/seminar/2004_10/doc/Section4.doc/.
5. Гуржій А.М., Яцишин А.В., Лупаренко Л.А. Концепт і генеза поняття «онлайн енциклопедія» на сторінках вітчизняної наукової літератури Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки, 2022. 2 (29). С. 172-191.
6. Железняк М. Українська електронна енциклопедистика: тенденції розвитку та місце в інформаційному просторі держави. *Енциклопедичний вісник України*. 2017. Вип. 8–9. С. 7–21. URL: <https://doi.org/10.37068/evu.8-9.1>.
7. Лупаренко Л.А. Еволюція розвитку електронних енциклопедичних видань освітньої тематики. IX Всеукраїнська науково-практична конференція молодих вчених «Наукова молодь – 2021». ІТЗН НАПН України, м. Київ, 2021.
8. Лупаренко Л.А., Пінчук О.П., Буров О.Ю. Електронна енциклопедія як об'єкт ергономічного проєктування, Звітна наукова конференція Інституту цифровізації освіти НАПН України, К.: ІЦО НАПН України. 2022. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/730193>.
9. Методичні засади створення паперових і електронних енциклопедичних видань: посібник. НАН України; Інститут енциклопедичних досліджень. К., 2015. 252 с.
10. Пінчук О.П., Лупаренко Л.А. Процедура розгортання відкритої Інтернет-платформи «Українська електронна енциклопедія освіти». *Зб. матеріал III Всеукр. конф. «Теоретико-практичні проблеми використання математичних методів та комп'ютерно-орієнтованих технологій в освіті та науці» (28 квітня 2021 р.)*. К., 2021, С. 134-137.
11. Самойленко Ю.П. Використання електронних підручників, енциклопедій і словників як якісно нових засобів навчання у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя-філолога. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2014. №39. С. 415-418.
12. Українські енциклопедії: типологія, стиль, функції: монографія. Відп. ред. Я. Яцків; Інститут енциклопедичних досліджень НАН України. Київ, 2018. 150 с.
13. Яцишин А.В., Буров О.Ю., Носенко Ю.Г. Онлайн енциклопедії: сучасний стан та перспективи розвитку. *Зб. матеріалів IX Всеукр. науково-практ. конф. молодих вчених «Наукова молодь-2021» (Київ, 30 листопада 2021 р.)*. К.: ІТЗН НАПН України, 2021. С. 148-156.
14. Яцишин А.В., Буров О.Ю., Носенко Ю.Г. Онлайн енциклопедії: сучасний стан та перспективи розвитку. Збірник матеріалів IX Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених «Наукова молодь-2021» (Київ, 30 листопада 2021 р.). К., 2021. С.148-156.
15. Яцишин А.В., Кохан О.В. Використання онлайн енциклопедій в освітньому процесі. Інформаційні технології – 2022: зб. тез IX Всеукр. науково-практ. конф. молодих науковців, (19 трав. 2022р., м. Київ). К.: Київ. ун-т ім. Б.Грінченка, 2022. С. 88-90. <https://zcit.kubg.edu.ua/index.php/journal/issue/view/10/19>.
16. Яцишин Анна. Використання онлайн енциклопедій для підготовки та підвищення кваліфікації фахівців. Інформація та документ у сучасному науковому дискурсі: зб. наук. статей VII Всеукраїнської дистанційної науково-практичної конференції. (Івано-Франківськ, 20 травня 2022 р.). Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2022.